

Közgazdász Vándorgyűlés Miskolc 2015.
XIII. Új Klímagazdaság

Jó lehet-e a gazdaságnak, ami árt a Földnek?
"A buták versenye" a globalizáció korában

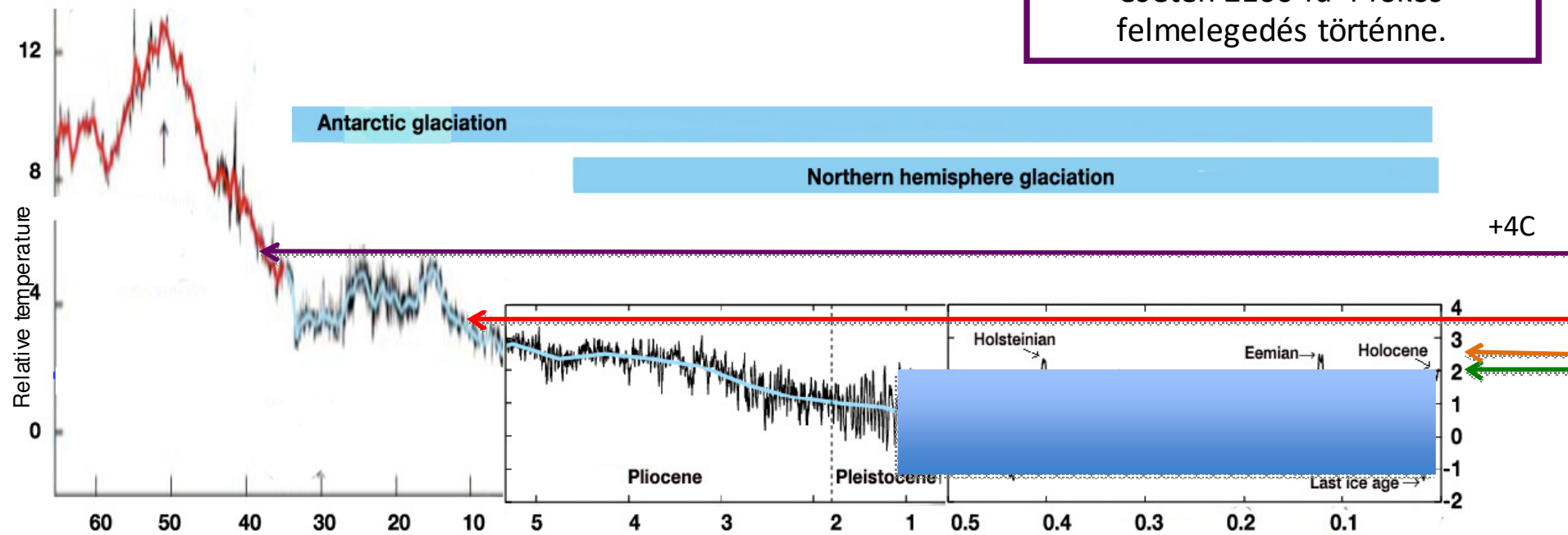
Kerekes Sándor
Kaposvári Egyetem,
Budapesti Corvinus Egyetem

A nagy dilemma!

Lehet-e mindezt egy időben?

- Az emberek jobban akarnak élni, és jobb életet szeretnének a gyermekeiknek is.
- A kormányok biztosítani szeretnék a gazdasági növekedést, javítani az életszínvonalat, növelni a foglalkoztatást és csökkenteni kívánják a szegénységet,
- Az üzleti világ növekedni akar, és jövedelmezőbbé válni!
- És már tudjuk, hogy a világnak meg kell birkóznia az éhezéssel és a klímaváltozás kihívásaival is!

A jelenlegi CO₂ kibocsátási szerződések tökéletes teljesítése esetén 2100-ra 4 fokos felmelegedés történne.

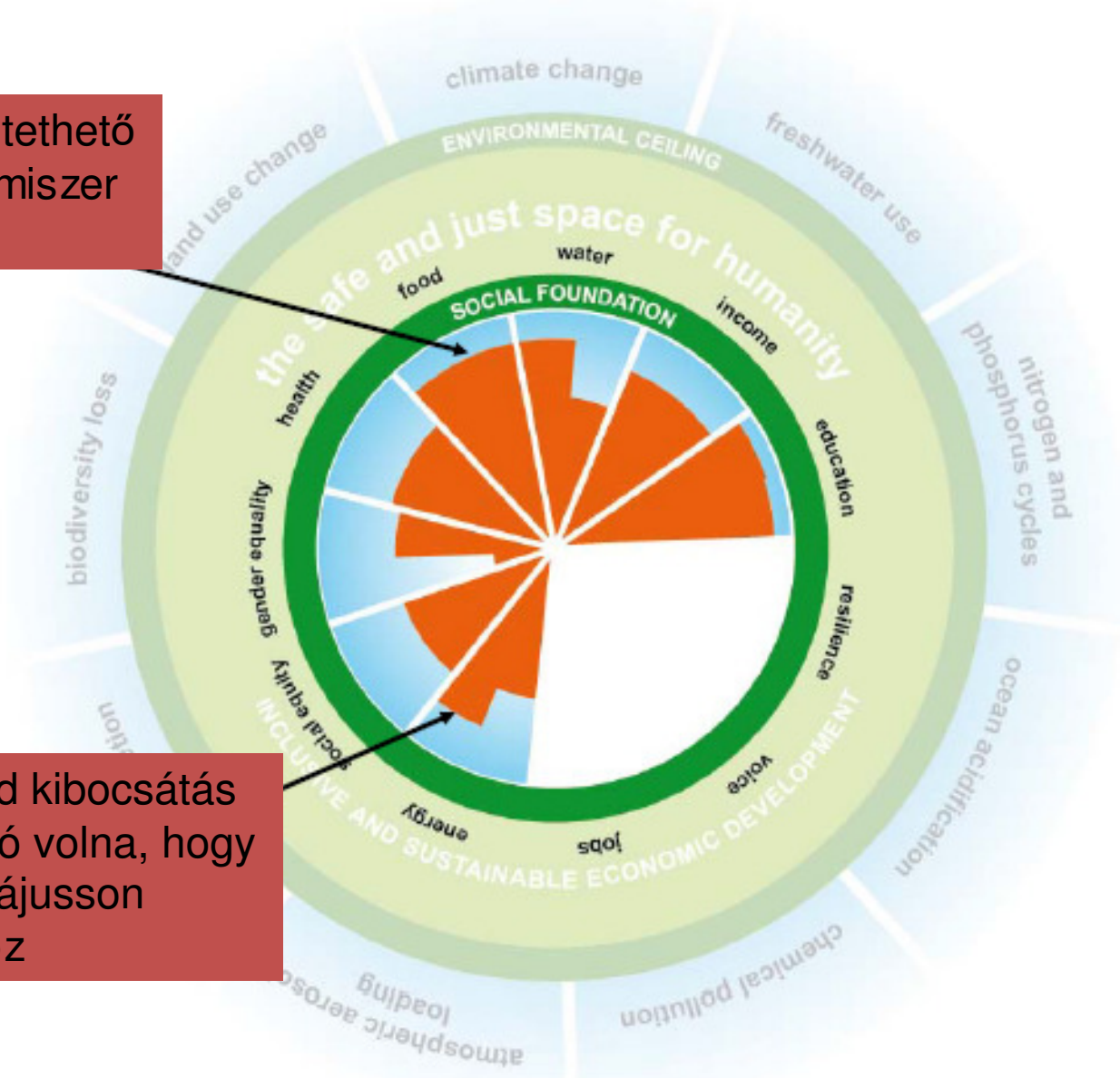

- ← A Holocén természetes meleg-csúcsa (1900 előtti)
- ← Jelenlegi globális átlag 0,6 fokkal melegebb a Holocén csúcsnál
- ← 2 fokos melegedés a mai CO₂ szint következtében
- ← 4 fokos melegedés

Véget vetni a nyomornak: nincs nyomás a bolygón net

Az éhezés megszüntethető volna a globális élelmiszer kínálat 3 %-ával

A globális széndioxid kibocsátás 1 %-ával megoldható volna, hogy minden ember hozzájusson az elektromossághoz

Source: FAO and IEA

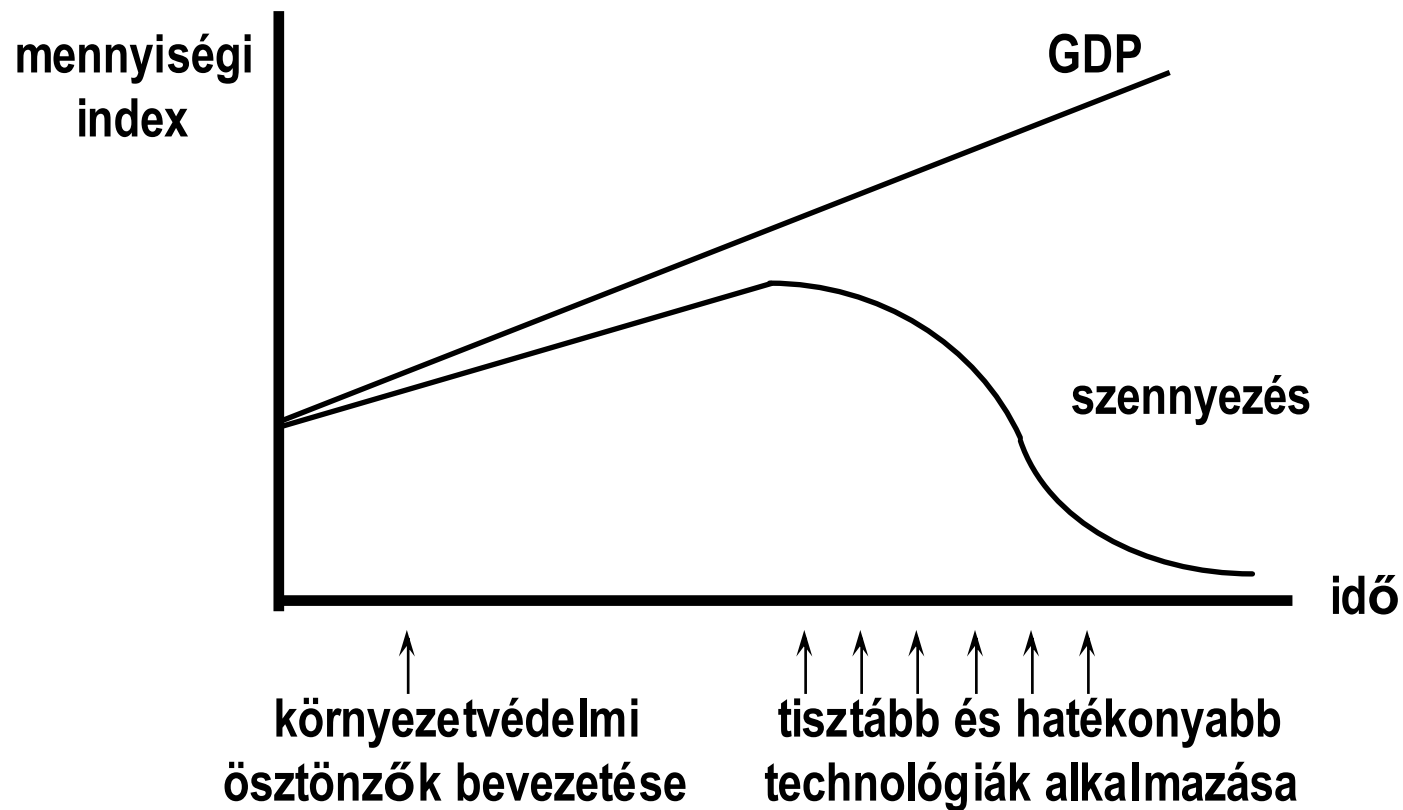
Jó forgatókönyvek, de nemcsak a klíma van veszélyben

- A klímapolitika és az élelmezési válság jelentős részben üzleti esetté tehető!
- Léteznek a szükséges technológiák mindkettő megoldására!
- Ahhoz, hogy finanszírozni lehessen, meg kellene változtatni az elosztási viszonyokat!
- 100 szegény országból az elmúlt fél évszázadban csak 13-nak sikerült felkapaszkodnia!
- Mit kezdünk közel 4 milliárd emberrel?

A GDP-ben mért növekedés és a szennyezés közti kapcsolat szétválása (Kuznets-1971)

*Forrás: OECD 1991 U.S. Environmental Protection Agency 1991. 40. oldal

Az elméleti modell*

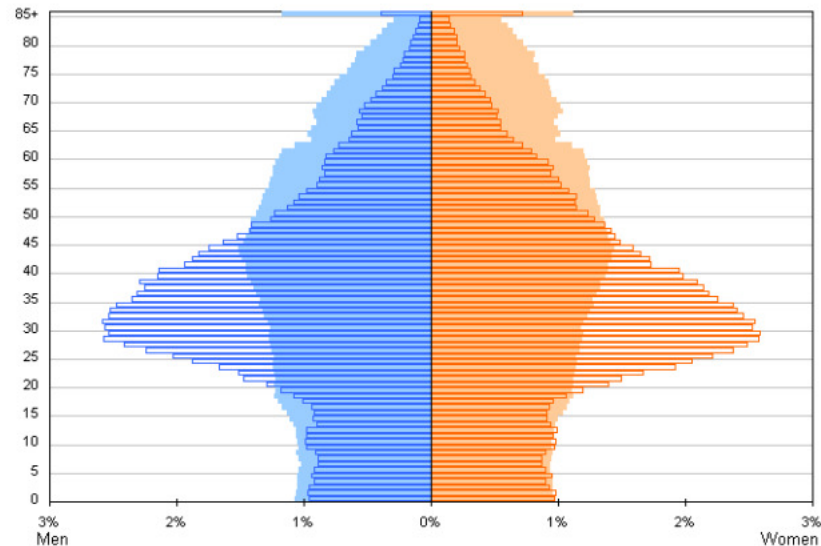
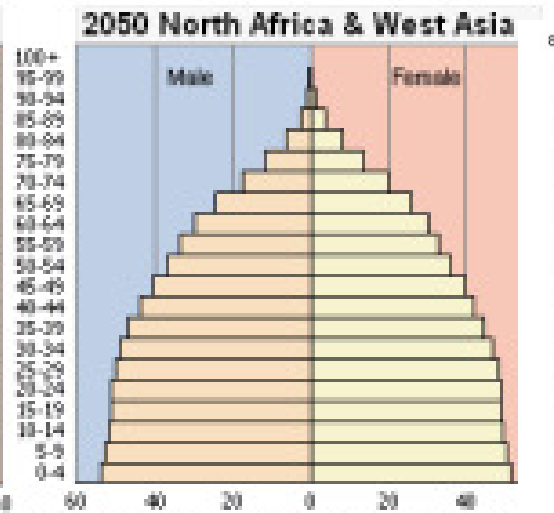
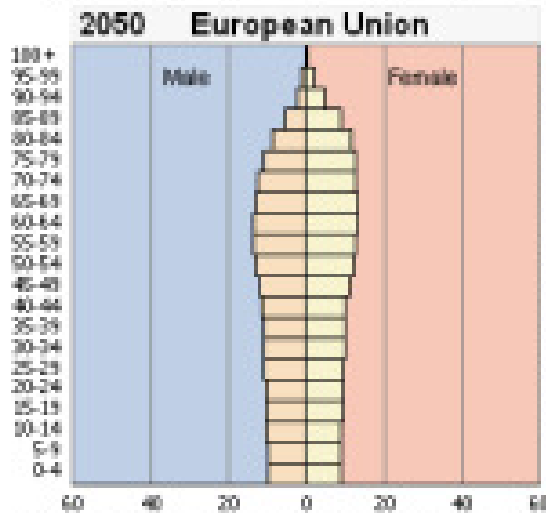
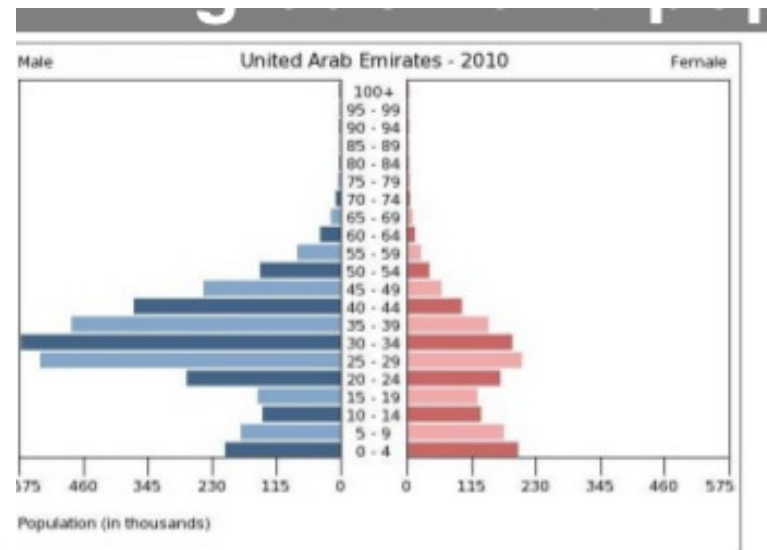
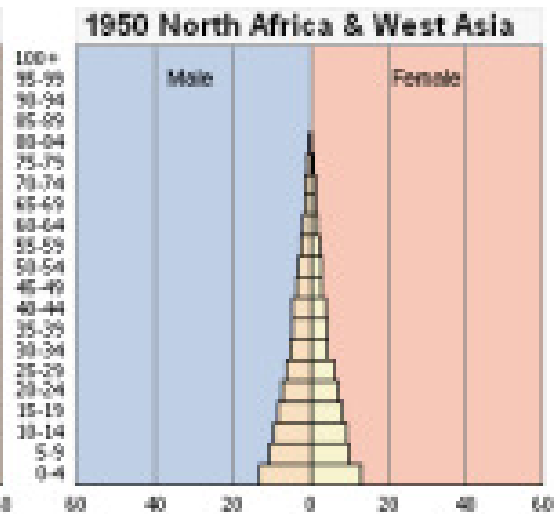
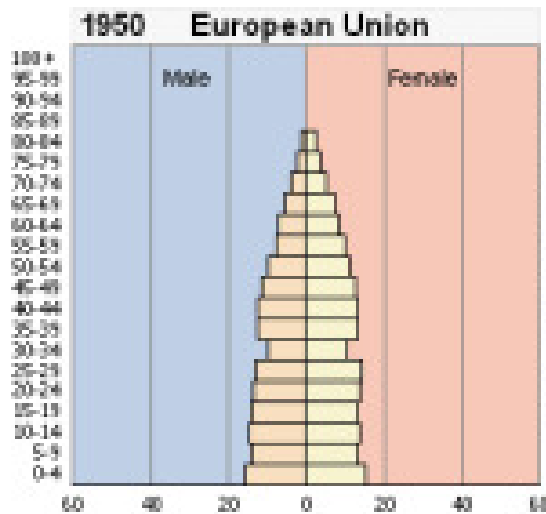
Az utóbbi öt év és a két véglet

- (2006) Michael Porter is belépett a „klubba”, és előbb a környezetvédelmet, újabban pedig a vállalatok társadalmi felelősségét igyekszik „üzleti esetté”, a vállalati stratégia integráns részévé tenni.
- **Serge Latouche a „nemnövekedés (degrowth)” elmélet hirdetése érdekében járja a világot, a „nemnövekedés diszkrét bája” címmel könyvet írt és előadásokat tart, igaz inkább csak a „hívők” számára.**

Néhány indikátor változása

Indikátorok	1970	2012
GDP/fő (2005 US\$)	4202	7772
GNI /fő (2005 US\$)	4239	7753
A világ népessége (1000 000 fő)	3 687	7 043
Magyarország GDP/fő (2005 US\$)	4669	10926*
Magyarország GNI/fő (2005 US\$)	4616	10400*

Solid color: national population - Bordered: foreign population

Data source: Eurostat ([migr_pop2ctz](#))

Arjun Appadurai amerikai kultúranropológus globális társadalom elmélete (idézi Niedermüller Péter)

- „Az egyik oldalon a mai világ tényleges nomádjai találhatók – művészek, üzletemberek, turisták –, azok az emberek, akik állandóan, magától értetődő természetességgel és minden korlátozás nélkül mozognak ebben a sajátjuknak tekintett globális világban. Ez a „mozgás” egy olyan szimbolikus eszköz is, amely maga is hozzájárul e globális világ megteremtéséhez.
- A másik oldalon azok a csoportok állnak – vendégmunkások, menekültek, emigránsok –, akik csak azért vannak úton, azért változtatják meg (lakó)helyüket, mert életük addigi vagy korábbi – gazdasági, politikai vagy kulturális – kereteit elviselhetetlennek tartják.”

<http://www.c3.hu/scripta/scripta0/replika/38/07nieder.htm>

Koszovó	136.	7600 USD/fő
Ukrajna	139.	7400
Kongo	228.	400 USD/fő
Qatar	1.	102100 USD/fő

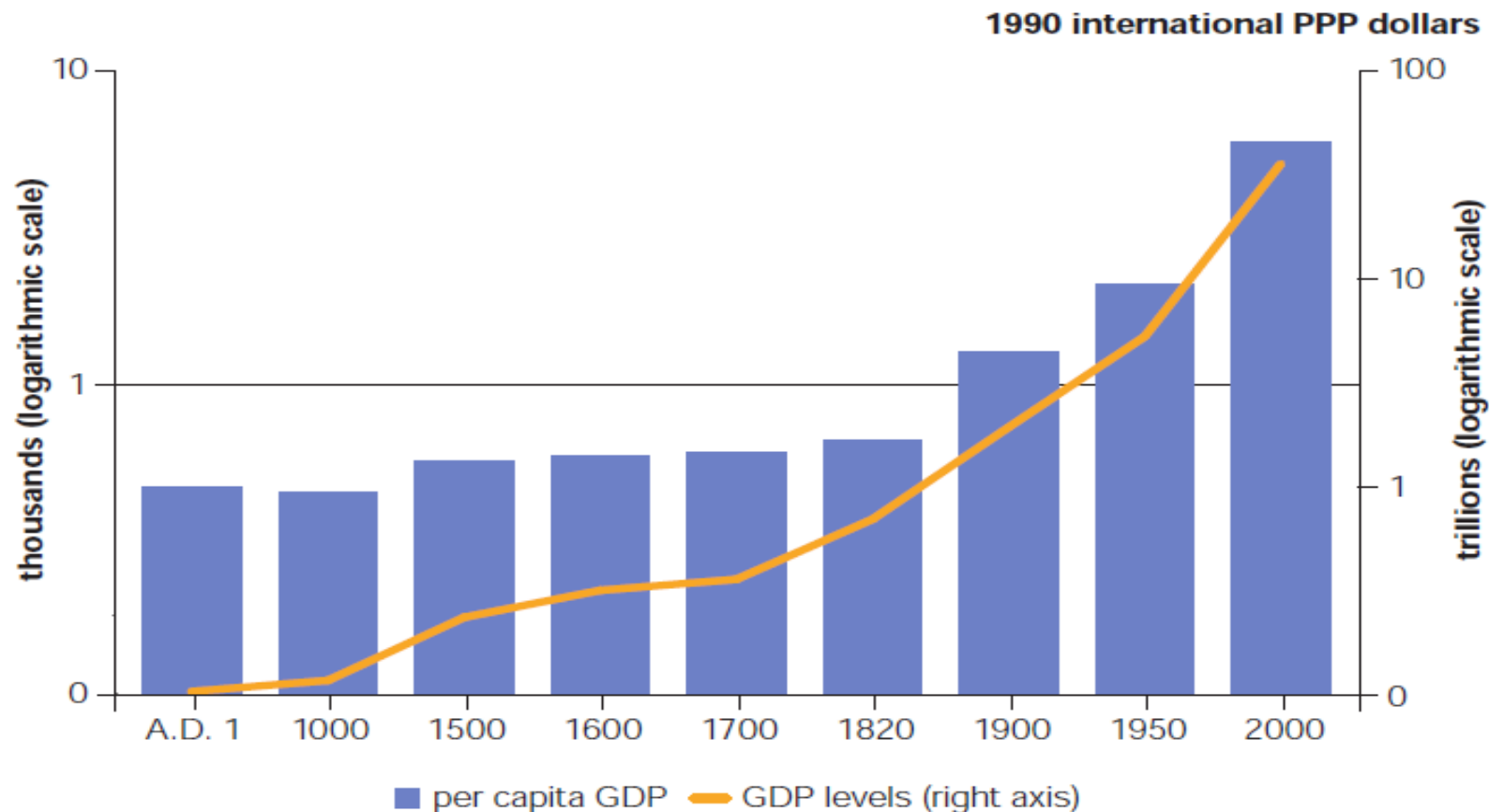
A kihívás: üzletet csinálni a világ legszegényebb 4 milliárd lakosával

“Üzletet csinálni a világ legszegényebb 4 milliárdjával –a népesség két-harmada- radikális innovációkat igényel a technológiákban és az üzleti modellekben is. A multiknak újra kell értékelniük a termékeik és szolgáltatásaik ár- minőség viszonyát. Ez a tőke hatékonyság új szintjét követeli és a pénzügyi siker mérésében is új utakat kell találni .” (C.K.Prahalad, 2002)

**Coimbatore Krishnarao Prahalad
1941-2010**

AGDP sokkal gyorsabban nő, mint a világ népessége

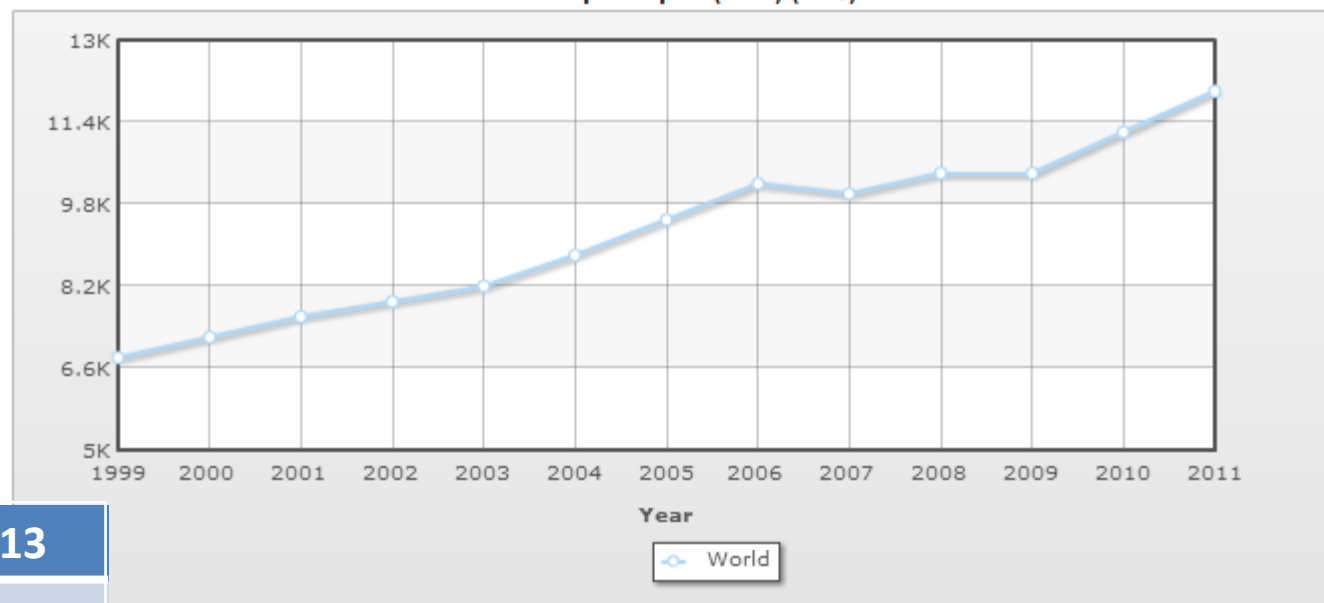
Source: Maddison, Angus. 2007. *Contours of the World Economy, 1–2030 AD*. Oxford, UK: Oxford University Press.

Note: PPP = purchasing power parity.

A világ egy főre jutó GDP-je közel **duplájára** nőtt 1999-2011 között!

Közben a világ népessége „csak” közel **20 %-al** nőtt

GDP - per capita (PPP) (US\$)

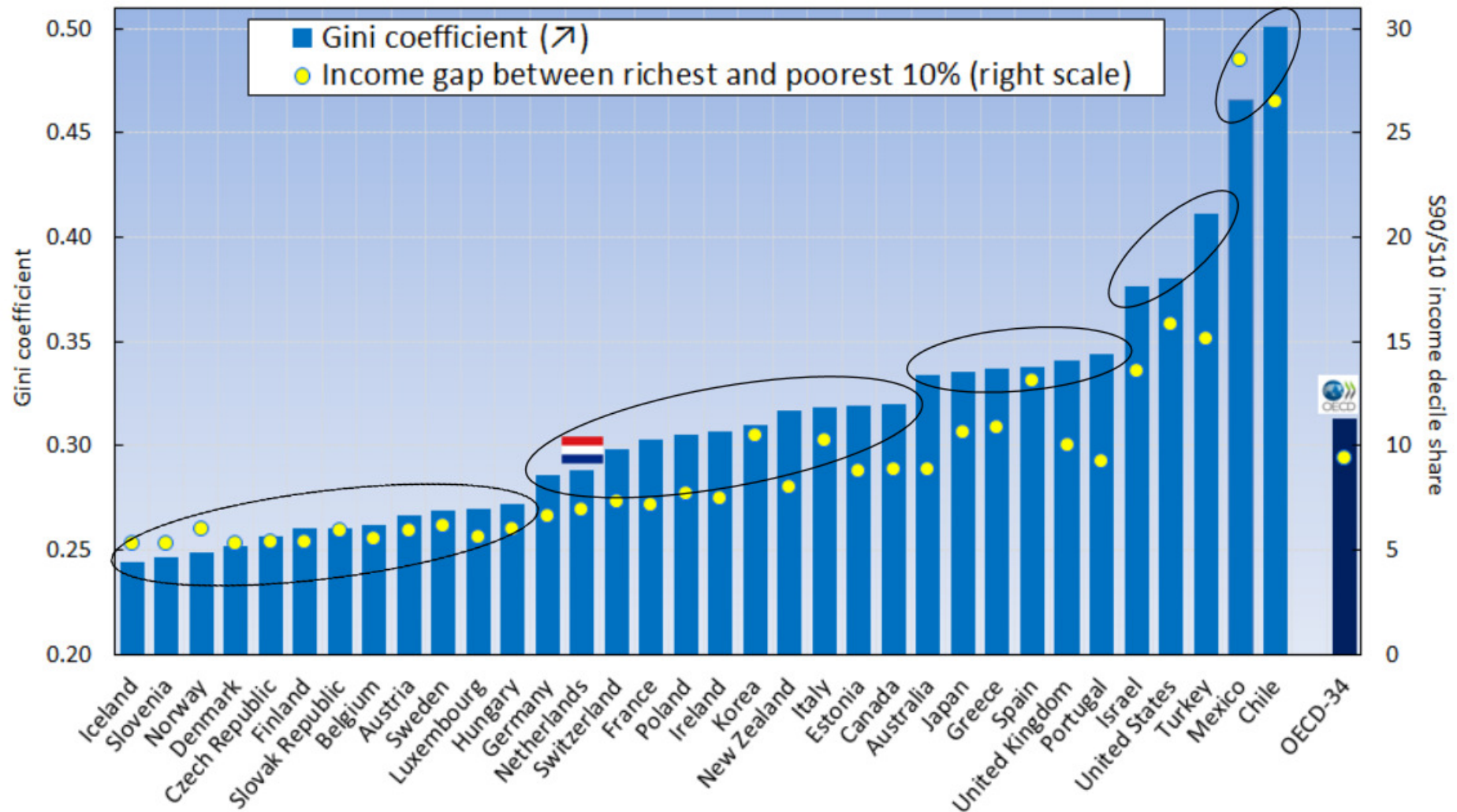

	1995	2013
EU 28	15100	26600
Magyarország	3400	10200

Country	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
World	6,800	7,200	7,600	7,900	8,200	8,800	9,500	10,200	10,000	10,400	10,400	11,200	12,000

A társadalmi különbségek nőnek

Az USA mintha Chile példáját követné

Data refer to 2010. Source: OECD 2013. Note: The Gini coefficient ranges from 0 (perfect equality) to 1 (perfect inequality). Gaps between poorest and richest are the ratio of average income of the bottom 10% to average income of the top 10%. Income refers to disposable income adjusted for household size.

Thomas Piketty (Piketty & Saez, 2006)

A két világháború alatt és azt követően, a legnagyobb jövedelmű felső 0,1 % részesedése a jövedelmekből drámaian csökkent. A II.

Világháborút követően az angol anyanyelvű országok (USA, Kanada, Nagy-Britannia) közös utat jártak, de Európa más országai, valamint Japán eltérő fejlődési pályát mutatnak. Az előbbieknél a jövedelmek koncentrációja szinte elérte, sőt az USA-nál már meg is haladta, a II. Világháború előtti szintet. Franciaország és Japán esetében ez a jövedelem koncentráció elmaradt.

Társadalmi-gazdasági modellek

Elméleti alapok	Társadalom Állam Egyén	A kapitalista vállalat
Keynes 1893-1946	Vállalkozó Jóléti állam	Munkavállalói részvétel
Hayek 1899-1992 Friedman 1912-2006	Individualista Atomizált	Részvényesi értékek
Schumpeter 1883-1950	Kapcsolatok Paternalista	Kölcsön és ismételt befektetés

Fenntartható fejlődés

A szükségletek kielégítése miközben a természet minőségét szakadatlanul megőrizzük

Környezeti fenntarthatóság

A környezet képessége a megfelelő és szakadatlan működésre.
Az emberi tevékenység a természeti erőforrásokat csak olyan ütemben használja, amilyen ütemben azok természetes módon helyettesítődnek.

Gazdasági fenntarthatóság

A Hicks féle definíció szerint –egy időintervallumban annyit fogyaszthatunk, hogy az intervallum végén ugyanannyink legyen, mint az elején volt. Fogyaszthatjuk tehát a hozzáadott értéket, inkább mint a tőkét. (Robert Goodland 2002)

Társadalmi fenntarthatóság

három eleme van:
1. Az alapvető szükségletek mint lakhatás és megfelelő jövedelem
2. Egyéni vagy humán kapacitás, a tanulásához az önfejlesztéshez való hozzáférés
3. Társadalmi vagy közösségi kapacitás

Jan Tinbergen 1969. Nobel-díj, 1976-ban elkészült a „R.I.O. jelentés”

A R.I.O.-jelentés (A nemzetközi gazdasági rend átalakítása)

[Jan Tinbergen](#)

Közgazdasági és Jogi Kiadó, 1979

„Csökkenteni kell a harmadik világ országainak függőségi kapcsolatait” p. 264

- b.” A harmadik világ országai gyakoroljanak teljes szuverenitást saját természeti és egyéb erőforrásaik kiaknázása felett, játszanak nagyobb szerepet ezek feldolgozásában, és vizsgálják felül ennek megfelelően a külföldi beruházókkal és a nemzetek feletti vállalatokkal kötött valamennyi szerződésüket. P. 265
- e.) A harmadik világ országainak joguk van arra, hogy egyes kiválasztott árucikkek esetében termelői társulásokat szervezzenek a felvásárlók oldalán már meglévő tekintélyes erőkoncentráció ellensúlyozására...hogyan nagyobb részt kapjanak e termékek feldolgozásából származó hozzáadott értékből.” P. 265

- „Korlátlan szabadkereskedelmi rendszerben minden egyes ország természetesen azokba a vállalozási ágakba fekteti be a tőkéjét és munkáját, amelyek az ő szempontjából a legelőnyösebbek. Az önérdék követése az egyes országok részéről csodálatra méltó módon kapcsolódik össze az egész világ egyetemes érdekével. Fokozza a szorgalmat, jutalmazza a kezdeményezést, a legcélravezetőbben él természet adta erőforrásokkal, s ezáltal a leghatásosabban és leggazdaságosabban osztja meg a munkát, növeli tehát a termelést, ezzel általános jólétet áraszt és a közös érdekek és kapcsolatok kötelékével fűzi egybe a nemzetek egyetemes társadalmát az egész művelt világon:” (Ricardo 1991. – 86. o.)

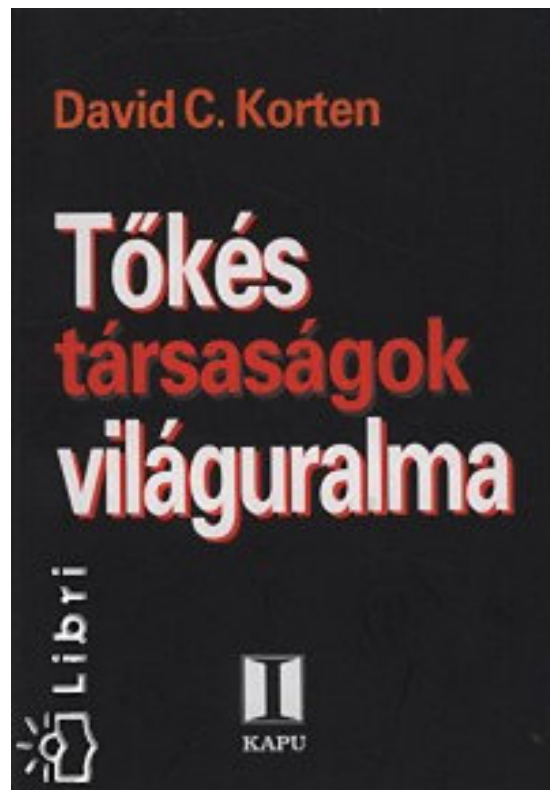
- „Ricardót sokkal inkább az angol nemzetgazdaság szempontjából legésszerűbb nemzetközi munkamegosztás érdeke ihlette, mint az angol nemzetgazdaság szempontja”. (Szentese

- Forrás: Vigh László (vigh

	posztó	bor
Portugália	90	80
Anglia	100	120

Szempontok, értékelési tényezők, értékek, paradigmák	Professor Michael Porter	Professor Muhammad Yunus
A gazdasági tevékenység célja, lényege	Értékteremtés, hatékonyság, profitmaximálás.	Feladatmegoldás, a szegénység, a munkanélküliség felszámolása. Boldogság, az embereknek.
A vállalati felelőssége	Jó terméket és szolgáltatást nyújtani lehetőleg olcsón. Magas osztalék a tulajdonosoknak. (Miért fizetnénk többet ugyanazért?)	Az osztalékfizetés nem helyes. A vállalat célja nem lehet a „pénztermelés”.
A kapitalizmus megreformálhatóságáról	A bankok rossz terméket adtak el. A környezetvédelem és a CSR win-win alapon üzleti esetté tehető.	Zsákutca, amit nem érdemes megjavítani, úgymint megint elromlik.
Az NGO-k és az állam szerepe	Az NGO-k és az állam inkább rontja, mint segíti a társadalmi célok megvalósulását. A fair trade csak látszólag segít, a farmert meg kell tanítani, vállalkozni.	A társadalmi vállalkozások nem NGO-k. A civil gazdaság lényege a reciprocitás, a felek egyenrangú partnerek, vállalkozók.
A társadalmi innovációk forrása	Maga a kapitalizmus	A reményvesztett, kétségbeesett régiók
Az adományozás szerepe	Vannak esetek, amikor fontos, de a megoldás az, ha részévé tesszük a problémát az üzleti stratégiának.	Nem is beszél az adományozásról. Az egyénre fókuszál, nem a magántulajdon, hanem a civil gazdaság a megoldás.
Kulcsfogalom	Creating shared values!	A szegények hitel és üzletképessé tétele.

David C Korten When Corporations Rule the World (1995)

A gazdasági globalizáció kiveszi a hatalmat a közjóért felelős kormányok kezéből és egy maroknyi tőkés társaság –multinacionális és transznacionális vállalat és pénzügyi intézmény kezébe juttatja, melyeket egyetlen kényszerítő erő mozgat: a rövidtávú pénzügyi nyereségre való törekvés. (előszó XII. oldal)

1996 magyar megjelenés szerk. Kindler József, fordította a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Környezetgazdaságtani és technológiai tanszékének csapata (most 25 éves a tanszék)

Fordító: Kindler József

Helyi gazdaság a globális mellett vagy inkább helyette?

- A globális piac egyetlen előnye, hogy mindent olcsóvá tesz. Minden annyira olcsó, hogy fenntarthatatlan.
- Élelmiszerből és energiából minden országnak önrendelkezőnek kellene lennie.
- Az önrendelkezés nem önellátást jelent, hanem a kiszolgáltatottság hiányát.

Krugman versenyképesség koncepciója

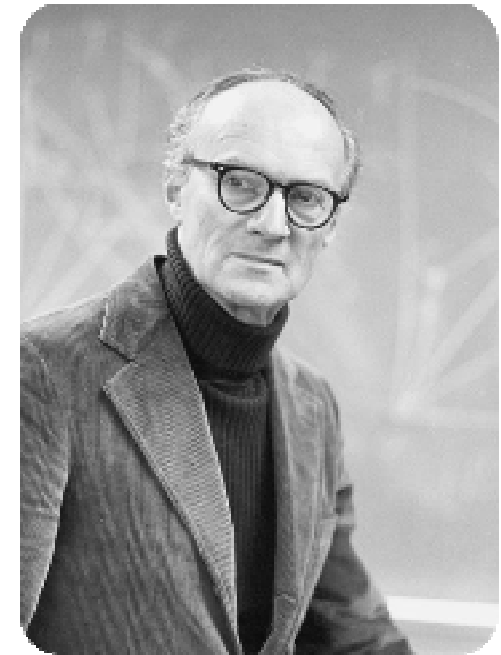
- Krugman értelmetlen koncepciónak tartja egy ország versenyképességének értelmezését, valamint szerinte a fogalom emlegetése veszélyes megszállottsággá is válhat.
- Krugman azt állítja, hogy egy olyan ország számára, amely a nemzetközi kereskedelemtől kevésbé függ, - mint pl. az USA, a versenyképesség tulajdonképpen a termelékenység szinonímájának tekinthető.
- Kritizálja azt is, hogy bármi összefüggés lenne egy ország világpiaci teljesítménye és állampolgárainak reáljövedelme között, ugyanis az amerikaiak reáljövedelmét csaknem teljes mértékben hazai tényezők határozzák meg

Drucker: Mi a vállalat?

- **A vállalatok és a közszolgáltatók a társadalom szervezetei. Nem önmagukért vannak, hanem sajátos társadalmi okból jönnek létre, és társadalmi, közösségi vagy személyes szükségleteket elégítenek ki. A helyes kérdés az, mi a hivatásuk, mik a feladataik?**
- “Business enterprises –and public service institution as well- are organs of society. They do not exist for their own shake, but fulfil a specific social purpose and to satisfy a specific need of society, community, or individual. They are not end in themselves, but means. The right question to ask in respect to them is not, what are they? but, what are they supposed to be doing and what are their tasks?” (Drucker, 1986) p. 27

“I completely ignored the idle poor, the long-term unemployed and the unemployables whose inadequate upbringing made them unfit for work; in short **all those who have more leisure than they know what to do with and suffer from uninterrupted chronic boredom**, a deprivation as serious as starvation, with equally fatal consequences. **As hunger makes one look for food, so boredom makes one seek excitement**; and just as people with no money for buying food stoop to thieving to avoid starvation, **so those who lack the skills that can relieve boredom is a harmless way, will relieve it with violence or vandalism** – the most exciting and so most enjoyable activities, and the only ones that require no skill, only strength or a weapon. Think of the mischief small children engage in when bored. Violence and vandalism are the adult equivalent. Education therefore not only adds interest and variety to people’s lives, it is also an essential and necessary condition of civilized society and the peaceful coexistence of its members.”
(*Memoirs*, p. 107) Scitovsky, T. (undated typescript), *Memoris*, Tibor Scitovsky Papers, Rare Book, Manuscript, and Special Collections Library, Duke University)

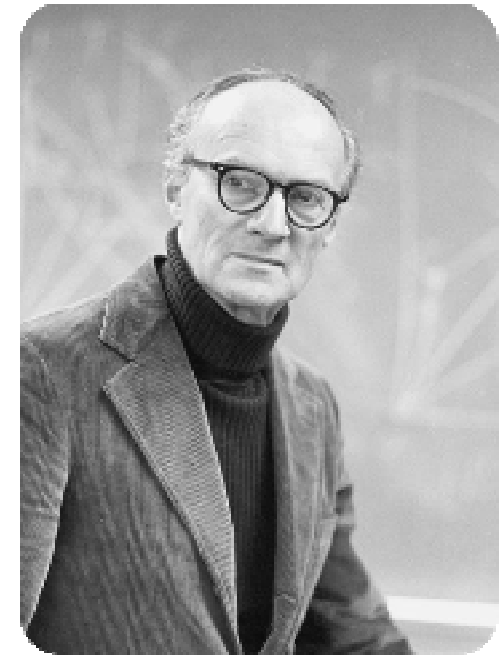

Tibor Scitovsky

Source: A
questioning
economist: Tibor
Scitovskys
attempt to bring
joy into economics
Marina Bianchi
Journal of
Economic
Psychology 24

„Kikerülnek az érdeklődés köréből a mélyszegénységben élők, a tartósan munkanélküliek és az alkalmazásra alkalmatlanok, akiket a megfelelő nevelése hiánya tett munkaképtelenné; egyszóval mindazok, akiknek több a szabadideje, mint amivel tudnának mit kezdeni, és szenvednek a megszakítás nélküli krónikus unalomtól. Ez a nélkülözés, az unalom, olyan súlyos, mint az éhezés, és hasonlóan végzetes következményekkel jár. Az éhezők élelmiszert keresnek, az unatkozók pedig izgalmat; és ahogy az emberek élelmiszer-vásárláshoz szükséges pénz híján lopnak, hogy elkerüljék az éhezést, azok, akik nem rendelkeznek azokkal a képességekkel amelyek ártalmatlan módon enyhítenék az unalom okozta szenvedést, az unalmat erőszakkal vagy vandalizmussal csökkentik - ezek ugyanis a legizgalmasabb és így legélvezetesebb tevékenységek, és az egyetlenek, amik nem igényelnek semmilyen felkészültséget, csak erőt vagy fegyvert. Gondoljunk csak a kisgyermekre akik amikor unatkoznak, toporzékolnak. A gyermek toporzékolásával egyenértékű a felnőtt erőszak és a vandalizmus. Az oktatás tehát nem csak érdeklődést és a változatosság hoz létre az emberek életében, hanem egyúttal szükséges és nélkülözhetetlen feltétele a civilizált társadalom tagjai békés egymás mellett élésének.” (*Memoirs*, p. 107)

Scitovsky, T. (undated typescript), *Memoris*, Tibor Scitovsky Papers, Rare Book, Manuscript, and Special Collections Library, Duke University)

Tibor Scitovsky

Source: A questioning economist: Tibor Scitovskys attempt to bring joy into economics
Marina Bianchi
Journal of Economic Psychology 24 (2003) 391–407

Komfortérzet vagy öröm?

- az éhséget csillapítja az evés, de ha rendszeresen és azonnal reagálunk éppen kialakuló hiányérzetünkre és túl gyakran eszünk, akkor elveszíthetjük az étkezésben található örömet. (T.Scitovsky)

- "A teljes és örömteli élethez nemcsak a testi szükségletek kielégítésére van szükségünk, hanem arra is, hogy mindig legyen kihívást jelentő tevékenységünk, amely megóv bennünket az unalomtól.,,
(Scitovsky Tibor)

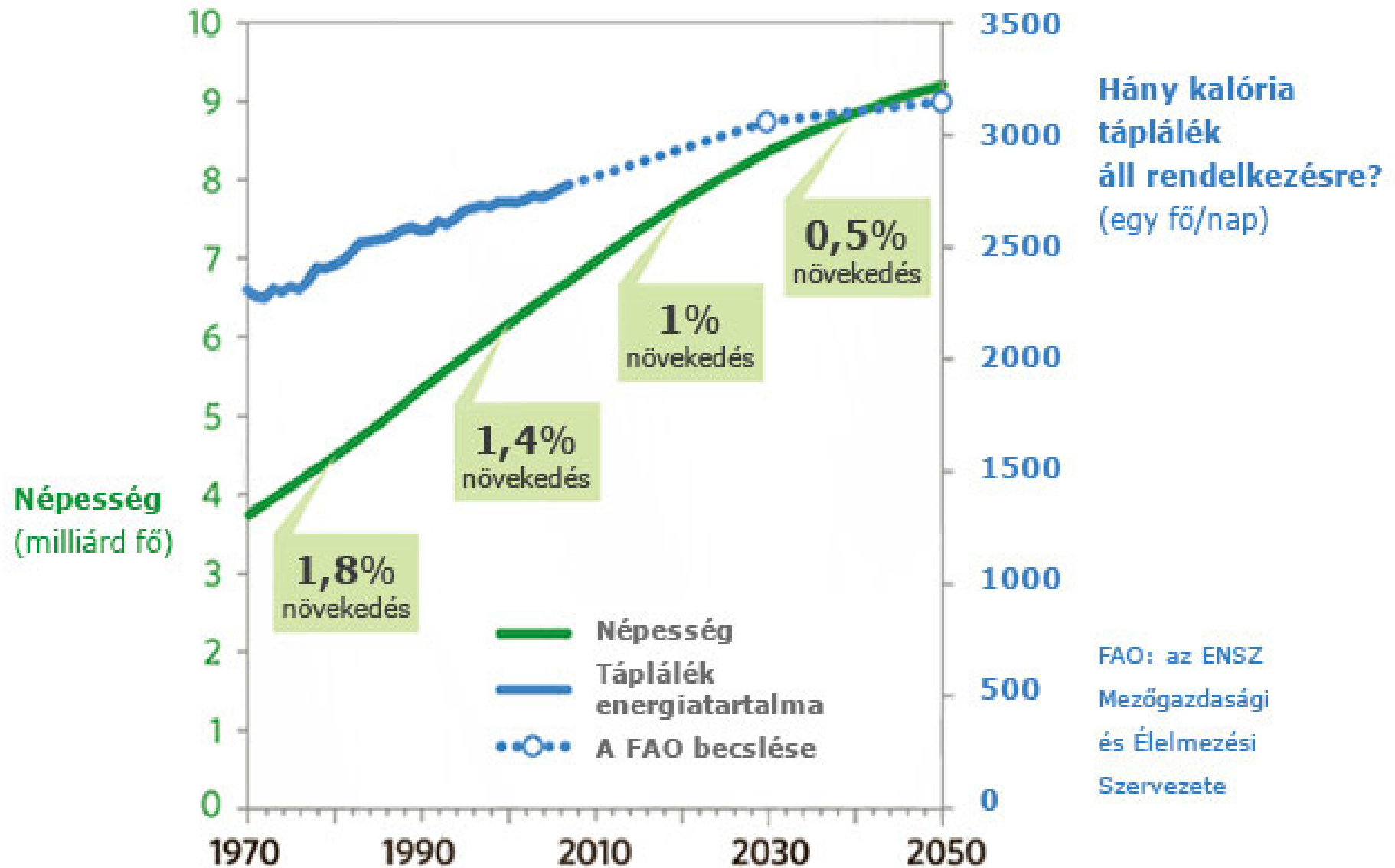
Az éhezés méretei

- 2009-ben az alultáplált emberek száma elérte az egymilliárdot, háromnegyedük vidéki térségekben él .
- Többen éheznek, mint valaha bármikor, annak ellenére, hogy a világ a szükséges táplálék 125 % -át termeli. A népesség 15 % -a éhezik, a többségük nő és gyermek.
- 2050-ig meg kellene oldani, hogy az éhezés fogalma a történelem homályába vesszen.

Mezőgazdasági forradalmak:

- A mezőgazdaság kialakulása – (kb. 10 000 évvel ezelőtt) – megalapozta az emberi civilizáció fejlődését.
- Brit mezőgazdasági forradalom (18. század) – elősegíti az ipari forradalom kialakulását
- Zöld forradalom (1945-től) a műtrágyák bevezetése

A népesség nő, de az élelmiszerek is táplálóbbak

- Áldozatokat, és a jelenleginél jóval nagyobb erőfeszítéseket igényelne, a jövőre való felkészülés. A „jövő” nem egy választási ciklus, és nem is ötven év, hanem néhány évezred. Gondolkodnunk kellene azon, hogy milyen lesz a harmadik évezred, vagy legalább azon, hogy milyenné szeretnénk alakítani? A Holocént felváltotta az Antropocén. (*Vida Gábor, 2012*). Az ember alakítja a földtörténetet, de még nem érezzük igazán, az ezzel járó felelősséget.

Steve Jobs (1955-2011)

Nagy dolgokat csak akkor tehetsz, ha szereted amit csinálsz. Ha még nem találtad meg, folytasd a keresést. Ne nyugodj bele. A lényeg az, hogy tudni fogod ha megtaláltad!

2015.07.07.

A hátralévő életedet azzal akarod tölteni, hogy cukros vizet árulsz, vagy kapni akarsz egy lehetőséget arra, hogy megváltoztasd a világot?